

Tadeusz Różewicz

KARTOTEKA

oteka

Slupski
Teatr Dramatyczny
Sezon 1988/89

Dyrektor Naczelny
JERZY RUDNIK

Dyrektor Artystyczny
MAREK GLIŃSKI

ZE ZBIORÓW
Działu Dokumentacji ZG ZASP

**TADEUSZ
RÓŻEWICZ**
KARTOTEKA
PREMIERA LIPIEC 1989

ROZEBRANY

Wszystkie wspomnienia obrazy uczucia
wiadomości
pojęcia doświadczenia które składały się
na mnie
nie łączą się ze sobą nie stanowią całości
we mnie
tylko czasem dopływają do mnie do brzegu
mojej pamięci dotykają skóry
lekko dotykają stępionymi pazurami
nie będę kłamał
nie stanowią całości zostałem rozbity i rozebrany
któż się pochyli kto zainteresuje tymi fragmentami
ja sam jestem tak bardzo zajęty
kto może sobie przypomnieć formę mojego wnętrza
w tym zamieszaniu gorączkowym ruchu
na korytarzu gdzie tysiąc drzwi otwiera się
i zamyka
kto otworzy formę która
nie odbija się ani w białej kredzie
ani w czarnym węglu
ja sam zapytany nagle nie mogę sobie przypomnieć
mówią o nim że żyje

(sierpień 1956)

Różewicz buduje bohaterów w swych dramatach na innej, odwrotnej, zasadzie ontologicznej: znajdują się oni stale w niewoli świata, są skrępowani tysiącem więzów – nakazów obyczajowych, konwencji społecznych, wreszcie własną pamięcią i biologią. Są totalnie bierni, bezwolni. Każdy z nich mógłby za bohaterem lirycznym wiersza „Z życiorysu” powtórzyć:

pytasz o ważniejsze
wydarzenia daty
z mojego życiorysu
spytaj o to innych

To nie my kształtujemy siebie, to świat nas stwarza. U podstaw tego stwierdzenia leżą, w przypadku Różewicza, doświadczenia wojenne, a także doświadczenia z lat 1949–1955. Ale przekonanie takie, przeniesione na teren dramatu, pociąga za sobą niezwykle wręcz konsekwencje artystyczne. Czy w ogóle możliwy jest dramat *n i e d z i a ł a n i a*? Bohater „Kartoteki” wypełnia ten plan ogólny życia ludzkiego z niezwykłą, w sensie artystycznym, wyrazistością i precyzją, ma zresztą pełną świadomość swej bezsilności. *N i e d z i a ł a n i e* wybiera jako swój sposób bycia. W rzeczywistości społecznej jest to możliwe. Ale w „rzeczywistości” artystycznej? Jakim musi on ulec

przekształceniom, aby formą, samym sobą wyrażał tę ogólną prawdę?

Przede wszystkim zawiesić trzeba w dramacie wszystko to, co stwarzało pozory działań celowych, ukierunkowanych, zmierzających do rozwiązania konfliktów. Zawiesić trzeba akcję, zawiesić trzeba także czas jako nieuchronny porządek biegu zdarzeń, jako konieczne następstwo zdarzeń.

W życiu ludzkim nie ma ładu, nie ma celowości, jest chaos i przypadek, jest *c z e k a n i e*. Jak można scalić biografię ludzką? Tytuł pierwszego dramatu Różewicza podpowiada: na zasadzie sumy zdarzeń, sumy przypadków, na zasadzie mechanicznej „kartoteki”. Ale nie wyczerpuje to problemu. Bohater „Kartoteki” *n i e d z i a ł a* (leży w łóżku), znajduje się w stanie pół snu, pół jawy. Postaci, które przesuwiają się przez jego mieszkanie (postaci z różnego czasu, różnych momentów z jego „zyciorysu”), mogą być traktowane jako „zjawy”, majaki sennie. W marzeniach sennych rozluźnieniu ulegają związki czasowe między zdarzeniami, a także związki przestrzenne. „Kartotekowy porządek ma więc swe uzasadnienie inne, naturalne, rzec by się chciało – realistyczne.

Czym jest więc sama „kartoteka”? Jej najwłaściwszym synonimem w planie sztuki byłaby *p a m i ę ć*

ludzka. To ona właśnie odnotowuje nie wszystko z przebiegu naszego życia, lecz tylko pojedyncze, izolowane wydarzenia – szczególnie ważne czy też tylko uderzające swą odrębnością. „Kartoteka” więc to pamięć bohatera: w pamięci naszej zdarzenia dawne uwalniają się od związków przyczynowo-skutkowych, uwalniają się od czasu, istnieją jako suma, która jednak wpływa na całość jednostkowych zachowań. Kartoteka (w dosłownym znaczeniu), sen czy pamięć? Autor świadomie nie daje rozstrzygnięć jasnych i ostatecznych: jednakowo ważne są wszystkie konkretyzacje. Otwiera się tu szerokie pole dla możliwości interpretacji teatralnych.

S. Burkot, Tadeusz Różewicz, Warszawa 1987, s. 88-90.

Kim jest Bohater? To już wiemy: jednym z tych, którzy ocalili i znaleźli się nagle „w środku życia”. A kim byli przedtem, przed wojną? Był na pewno porządnie i systematycznie prowadzoną kartoteką, w której obowiązywał układ działowy i alfabetyczny. Wszystko tam było na swoim miejscu: wiara, nadzieja,

miłość, wolność, równość, braterstwo – ideały chrześcijańskie i ideały rewolucyjne. A potem nastąpił koniec świata i kartki z katalogu rozsypały się co do jednej. Nikt się o nie nie troszczył. Niewielu przypuszczało, że może jeszcze kiedyś będą potrzebne. Ale wojna się skończyła. Kto ocalał, zgarniał niechętnie kartki katalogowe, rekonstruując chaotycznie swoją ongiś porządną i uładzoną wiedzę o świecie i ludziach, wiedzę która się nie sprawdziła empirycznie, wiedzę niepotrzebną. (...) W tej kartotece wewnętrznej panuje nieprawdopodobny chaos. Niektóre kartki zgubiły się. Na ich miejscu znalazły się jakieś krajobrazy, fotografie, strzępy pejzaży. Trzeba dużego wysiłku, żeby w tym chaosie znaleźć określone hasła: miłość, prawda, wiara.

S. Gębala, Teatr Różewicza, Wrocław, 1978, s. 37-38.

Bohater „Kartoteki”, udramatyzowany podmiot liryczny wierszy Różewicza, bez przerwy się sprawdza. Zaczyna od obserwacji własnej ręki i tak do końca. Stale musi potwierdzać swoje realne istnienie, nie czuje siebie poza własnym ciałem. Wszystko, co jest

KARTOTEKA

Reżyseria
MAREK GLIŃSKI

Scenografia
LILIANA JANKOWSKA

Muzyka
JERZY STACHURSKI

Asystent reżysera
BOGDAN KAJAK

OBSADA:

Bohater – Andrzej Błaszczyk
Sanitariusz I – Marian Kierycz
Sanitariusz II – Leszek Perłowski
Matka – Kaja Kijowska
Ojciec – Romuald Michalewski
Kobiety głos spod koldry – Bożena Micherda
Olga – Helena Wizłło
Wujek – Bogdan Kajak
Pan z przedziałkiem – Radosław Ciecholewski
Gruby – Wojciech Rogowski
Tłusta kobieta – Iwona Żelaźnicka
Przyjaciół z dzieciństwa – Krystyna
Kwaśniewska

✓ Żywa pani – Helena Wizłło
Kelner – Jerzy Karnicki
Dziewczyna – Bożena Borek
✓ Aktorka – Bożena Micherda
✓ Nauczyciel – Bogdan Kajak
Partyzant – Leszek Perłowski
Dziennikarka – Bożena Perłowska
✓ Dziennikarz – Leszek Perłowski
Starzec I – Grzegorz Gurlacz
Starzec II – Dariusz Gatniejewski
Starzec III – Marek Huczyk
Kelnerka – Luiza Kwiecień
Dziewczyny na plaży – Luiza Kwiecień, Bożena
Micherda, Bożena Perłowska, Urszula Szydlik

**W scenach zbiorowych biorą udział
aktorzy STD i statyści.**

Inspicjent

Luiza Kwiecień
Marek Huczyk

Światło

Wiesław Wiśniewski

Sufler

Janina Jarocka

Dźwięk

Andrzej Możejko.

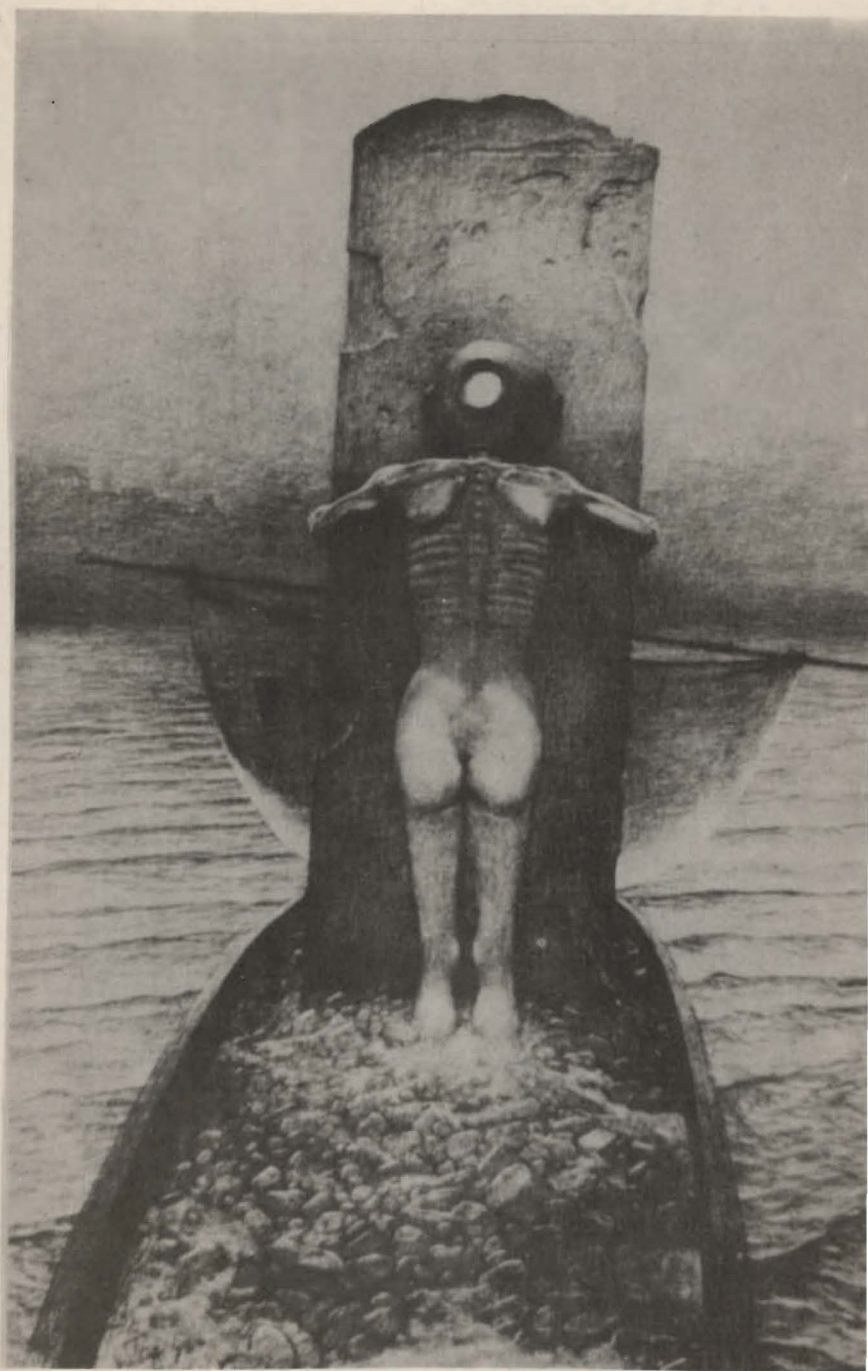
poza tym jest niepewne. Opętany obsesją wojny, z wieczną wizją umarłych, Różewicz jest nieprawdopodobnie wyczulony na kruchość ludzkiego życia. Jan Błoński nazwał to koszmarem fizjologii.

Ale w tej właśnie fizjologii – i szerzej – w zmysłowej namacalności świata Różewicz rysuje jakiś zarys furtki z jego absurdu. Jedynymi sensownymi elementami, jakie demonstruje w absurdalnym, beznadziejnym świecie „Kartoteki”, jest kobieta, która może urodzić dziecko, woda, w której można umyć zmęczone nogi, jabłko, które można zjeść.

M. Piwińska, Różewicz a Teatr Dramatyczny, „Współczesność”, 1960, nr. 10

Właściwa epoce rewolucji rewizja wszelkich wartości postawiła w centrum uwagi problem sensu życia w świecie bez wartości. Powstanie nowoczesnych organizacji społecznych manipulujących masami, dysponujących dzięki dwudziestowiecznej technice olbrzymimi siłami, uczyniło wysoce problematyczną rolę jednostki, jej autonomiczność w kolektywie, jej możliwość osobistego działania, a przeto jej odpowiedzialność.

S. Żółkiewski, Zagadnienia stylu, Warszawa 1965, s. 50-51.

KARTOTEKA

- 1960 Pierwodruk w „Dialogu” nr 2
25 marca prapremiera w Sali Prób Teatru Dramatycznego w Warszawie, reżyseria Wanda Laskowska, scenografia Jerzy Kosiński, w roli Bohatera – Józef Para.
- 1961 PIW wydaje „Kartotekę” w tomiku ze zbiorem wierszy „Zielona róża”, Pierwsze przekłady i premiery zagraniczne sztuki: w Niemczech Zachodnich w Teatrze Miejskim w Essen i Szwecji w Teatrze Uniwersyteckim w Sztokholmie.
- 1962 Premiery w Berlinie Zachodnim w Schiller Theater i w Nowym Jorku w Unicorn Theater.
- 1965 Konrad Swinarski reżyseruje sztukę w Teatrze Zavit w Tel-Awiiwie. Dalsze premiery: w Teatrze Uniwersyteckim w Liege w Belgii, w Studio des Champs-Elysees w Paryżu i w Livorno we Włoszech.
- 1966 Nakładem Wydawnictwa Literackiego ukazują się „Utwory dramatyczne” Tadeusza Różewicza, wśród nich „Kartoteka”. Zachodnioniemieckie wydawnictwo Shurkamp wydaje sztukę w tomie dramatów Różewicza w tłumaczeniu Like Boll.
- 1967 Premiera w Oxfordzie w Experimental Theatre Company. Konrad Swinarski realizuje „Kartotekę” w Teatrze Telewizji z Tadeuszem Łomnickim w roli Bohatera.
- 1968 Dalsze premiery zagraniczne (Londyn, Modena we Włoszech).
- 1969 „Kartoteka” ukazuje się drukiem w Anglii.
- 1970 Sztuka zostaje wprowadzona przez Ministerst-

wo Oświaty i Wychowania do zestawu lektur szkolnych dla IV klasy liceów ogólnokształcących i szkół zawodowych.

- 1971 Miesięcznik „Odra” drukuje nie publikowane sceny z I i II aktu „Kartoteki”.
Premiera sztuki w teatrze Uniwersyteckim w Meksyku w reżyserii Cecylii Alatorre. Premiery w polskich teatrach: Wybrzeże w Gdańsku (reż. Andrzej Rozhin), Ludowym w Nowej Hucie reż. Lech Komarnicki, Teatrze im. W. Siemaszkowej w Rzeszowie (reż. Jarosław Kuszewski), Polskim w Bielsku-Białej (reż. Józef Para).
- 1973 Premiera w Teatrze Małym w Warszawie w reżyserii Tadeusza Minca, z Wojciechem Siemionem w roli Bohatera.
Premiery odbyły się także w teatrach w Zielonej Górze, w Olsztynie i w Grudziądzu.
- 1974 „Kartoteka” ukazuje się w NRD i w Hiszpanii.
Premiera w Pamona College Theatre w USA.
- 1975 Polski Związek Niewidomych wydaje „Kartotekę” pismem Braillea.
- 1976 Premiery w Genewie i w Debreczynie na Węgrzech.
- 1977 Premiera w Teatrze Kameralnym (scena Teatru Polskiego) we Wrocławiu w reżyserii Tadeusza Minca.
- 1979 „Kartoteka” wychodzi w Związku Radzieckim w wydawnictwie „Chudożestwiennaja Literatura”
Krzysztof Kieślowski inscenizuje sztukę w Teatrze Telewizji, w roli Bohatera – Gustaw Hołoubek.

- 1980 Premiera w Teatrze Uniwersyteckim w Connecticut w USA w reżyserii Kazimierza Brauna. Braun zrealizuje sztukę jeszcze raz, dwa lata później, na Uniwersytecie w Indiana.
- 1983 W ramach serii „Polnische Bibliothek” w RFN ukazują się „Wiersze i sztuki” Różewicza (przekład Ilke Boll).
W teatrach polskich odbywają się cztery premiery sztuki (Kielce, Zielona Góra, Gorzów Wielkopolski, Toruń).
- 1984 Premiera w Teatrze Powszechnym w Warszawie z Władysławem Kowalskim w roli Bohatera, w Teatrze im. J. Osterwy w Lublinie i w Teatrze Powszechnym w Łodzi.
- 1986 Premiera w Teatro de Bolsillo w Limie w Peru. Sztuka ukazuje się w Bibliotece Lektur Szkolnych Wydawnictwa Literackiego w nakładzie 200 tysięcy egzemplarzy.
- 1988 Premiera na Scenie Polskiej w Cieszynie Czeskim w reżyserii Bogdana Cybulskiego.
Siódme wydanie „Kartoteki” w PIW-ie.
„Kartoteka” ukazuje się w ramach „Dzieł zebranych” Tadeusza Różewicza w Wydawnictwie Literackim w tomie „Teatr”.
- 1989 Premiera w Teatrze Studio w Warszawie w reżyserii Macieja Cirina Zbigniewa Brzozy, Szczepana Szczykno i Jarosława Kiliana.

SPOTKANIE

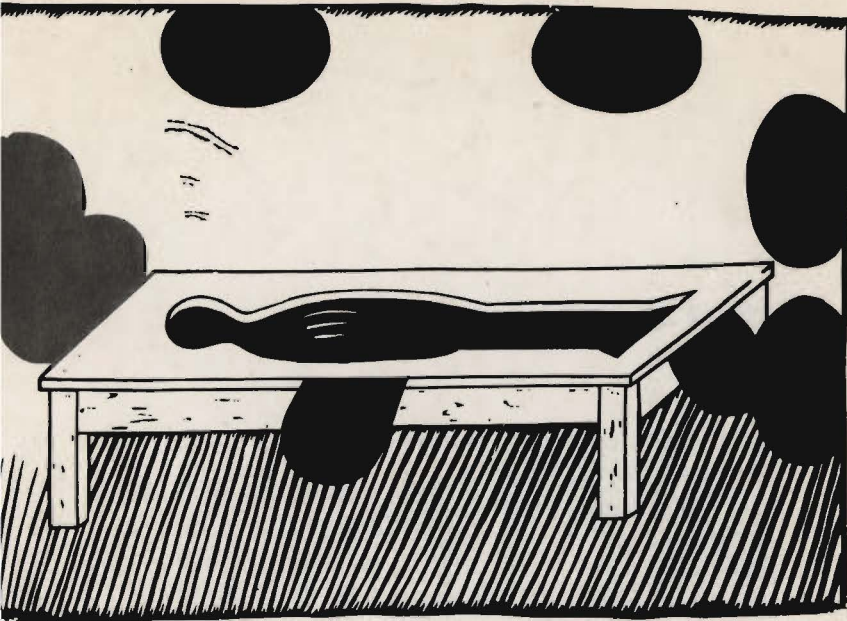
Coraz częściej spotykam umarłych
są niezwykle ożywieni
usta mają otwarte mówią dużo
niektórzy z nich pienia się
jak mydło

Ostatnio zetknąłem się z większą liczbą
umarłych
którzy siedzieli rzędami na krzesłach
śmiali się klaskali siadali
mieli na twarzach rumieńce
oburzali wstawali
robili sobie wycieczki

między starymi trupami
uwijali się młodzi
oni nie wiedzą
są roztrzepani
poruszają rękami i nogami
prowadzą wozy obejmują nowe
stanowiska i ciepłe jeszcze żony

tylko stary doświadczony nieboszczyk
mrugał do mnie
figlarnie
a nawet próbował jeszcze raz
urodzić się
na oczach zebranych

(listopad 1956)

W REPERTUARZE:

Stanisław Nosowicz – WYKŁĘCI, CZYLI KONCERT
DLA TRZECH SOLISTÓW
PRZY WTÓRZE OPINII
PUBLICZNEJ

FEERYCZNA – wg „PLUSKWY”
KOMEDIA Włodzimierza Majakowskiego

Tove Jansson – LATO MUMINKÓW

SŁUPSKI TEATR DRAMATYCZNY – ul. Wałowa 3
Dyrektor artystyczny
sekretariat tel. 238-39

Kasa teatru czynna w godz. 10.00 – 13.00
oraz na godzinę przed spektaklem.

Organizacja widowni przyjmuje zamówienia na bilety
zbiorowe w godz. 8.00 – 16.00, tel. 249-60, 238-39

Sekretarz literacki
ADAM CZECZOTKO

Kierownik muzyczny
JERZY STACHURSKI

Inspicjent – Marek Huczyk

Sufler – Janina Jarocka

Kierownicy pracowni:

- krawieckiej – Janusz Wiernek
- perukarskiej – Irena Pakuła
- plastycznej – Grzegorz Sujecki
- stolarskiej – Jacek Jurcaba
- ślusarskiej – Gabriel Kotowski
- akustyczno- elektrycznej – Janusz Wysocki

Główny elektryk – Stanisław Indrusyna

Brygadier sceny – Jan Paradowski

Obuwie – Ryszard Kowalewski

Prace tapicerskie – Ryszard Zieliński

Rekwizytornia – Bożena Iwaszkiewicz, Teresa Halicka

Kierownik biura obsługi widzów – Sławomir Juchniewicz

Koordynator pracy artystycznej – Alicja Hübel

Redakcja programu – Adam Czeczotko

Opracowanie graficzne – Mieczysław Łaźny

Rysunki autorstwa Zdzisława Beksińskiego i Jacka Gaja z albumu
opracowanego przez W. Wierzychowską, Współczesny rysunek
polski, Warszawa 1982

Grafiki autorstwa Stanisława Fijałkowskiego, Marty Kremer i Lucjana
Mianowskiego z albumu opracowanego przez I. Jakimowicz, Współ-
czesna grafika polska, Warszawa 1985.

Intropol Koszali, zam. 2077/89, nakł. 600. W-8

EGZEMPLARZ DARMOWY

ZE ZBIORÓW
Działu Dokumentacji ZG ZASP

karto

